

ROTTER

Når man herhjemme taler om rotter, er det næsten altid den brune rotte (*Rattus norvegicus*) - også kaldet vandrerotten - det drejer sig om. Bortset fra enkelte småøer findes den overalt i Danmark.

Meget sjældent kan man dog støde på en anden art, husrotten (*Rattus rattus*) også kaldet sort rotte eller pestrotte. Denne art var ellers indtil for et par hundrede år siden enerådende i Danmark, men er siden blevet fortrængt af den brune rotte. Husrotten dukker af og til op, når den er blevet transporteret hertil med varer fra varmere egne af jorden, hvor den stadig er et stort problem.

Husrotten er dog så sjælden herhjemme, at vejledningen i det følgende udelukkende vil koncentrere sig om den anden - desværre stadig - almindelige art.

Den brune rotte har som voksen en samlet længde på i gennemsnit 45 cm, hvoraf de 20 cm er hale. Vægten af en voksen han er ofte 250-300 gram, mens hunnen normalt vejer lidt mindre. Vægten kan dog variere meget, og den største vildt indfangne brune rotte, man har registreret herhjemme i de senere år, vejede 545 gram. Det var en han.

Farven varierer temmelig meget, men oversiden er hyppigst mørkebrun eller gråbrun, mens undersiden varierer fra hvidlig til ensfarvet grå.

I milde vintre og inde i bygninger kan rotten formere sig hele året, og i gennemsnit får en rottehun 3-5 kuld om året, hvert med 4-12 unger. Rotter er kønsmodne, når de har nået en vægt på omkring 150 gram, normalt når de er ca. 3 måneder gamle, og drægtigheden varer i 22 dage.

Ynglereden består af sammenslæbte stumper af alt forhåndenværende materiale som halm, papir, sække, plast m.m.

Rotten er ret altædende, men foretrækker normalt kornprodukter. Den æder daglig en fødemængde, der svarer til ca. 1/10 af dens egen legemsvægt. I modsætning til mus, som klarer sig fint på helt tørre steder, skal rotten have adgang til drikkevand. Rotten klatrer og svømmer udmærket, men dens vigtigste redskaber er dog de store, mejselformede fortænder, som kan gnave i alt, der er mindre hårdt end jern - hvis bare tænderne kan få fat.

Tegning: Karl-Martin Vagn Jensen

Brun rotte

Hvorfor skal man bekæmpe rotter?

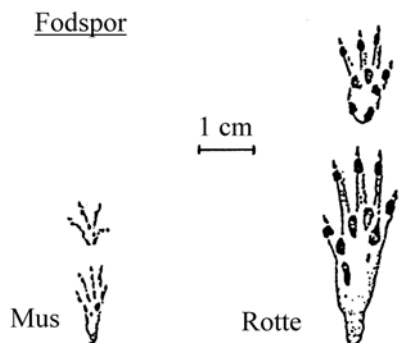
Der går store værdier tabt ved, at rotter æder eller tilsviner mængder af fødevarer og foder, men også den beskadigelse af bygninger, som deres gnaven forårsager, kan være kostbar, og kan, når det går ud over el-installationer, endog forårsage ildebrande. Det alvorligste er dog, at de er farlige smittespredere. Med urin og ekskrementer kan de overføre en ofte dødelig sygdom, Weils syge, og der er nok ingen tvivl om, at rotter - og mus - er ansvarlige for en meget stor del af de mere eller mindre alvorlige madforgiftninger, som skyldes salmonellabakterier.

Er det nu også rotter?

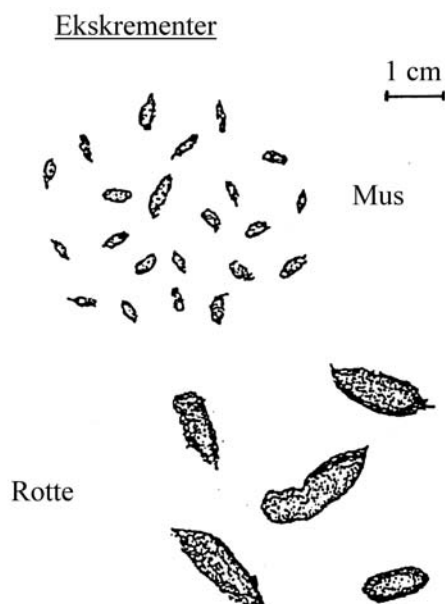
Det volder undertiden problemer at afgøre, om det drejer sig om mus eller rotter. Det gælder naturligvis især, når der er tale om de store halvbåndmus og rotteunger. Bortset fra størrelsen, kan rotten kendes på sin næsten nøgne og skællede hale, som især ved roden er kraftig og kødfuld i modsætning til musenes behårede haler, som altid er meget slanke i hele deres længde.

Rotteunger kan endvidere kendes på deres "hvalpede" og uforholdsmæssigt store poter og store hoved samt deres grålige pels. Ser man ikke dyrene, kan man ofte ud fra gnavmærker afgøre, hvilket dyr det drejer sig om. En mulighed er at lægge en god skive margarine, hvor de huserer, og så efter et par dage kigge den efter for tandmærker; de kraftige tandspor af rottens nedre fortænder er tilsammen op til 3 mm brede.

Man kan også ud fra fodspor i støv, talkum eller mel, som man har drysset ud, hvor dyrene færdes, i mange tilfælde få afgjort sagen.

Og så er der ekskrementerne. Musene lægger deres ekskrementer overalt, hvor de færdes, mens rotterne anbringer deres mere samlet og ofte ret skjult på særlige udvalgte steder. Som det ses på figuren, er rotternes ekskrementer væsentlig større end musenes.

Støj fra loftet kan også komme fra en husmår. Hører man kraftig gnaven og især hvin og skrig deroppefra, er der dog ingen tvivl om, at det drejer sig om rotter. Hvis man kigger efter på loftet, vil man, hvis det drejer sig om husmår, ofte finde rester af fugle og andre byttedyr og eventuelt mårens ekskrementer, som er sorte og snoede. De er op til 8-10 cm lange og ca. 1 cm tykke og derfor slet ikke til at forveksle med rottens.

Bekæmpelse

Når det gælder bekæmpelse af rotter, siger rottebestemmelserne (Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 611 af 23. juni 2001) helt klart, at det er noget, kommunen skal tage sig af, mens husejeren til gengæld har pligt til at holde bygningerne i forsvarlig rottesikret stand og sørge for, at der er rimelig orden m.v., så man ikke giver rotterne for gode levedmuligheder.

Alle ejendomme i landzone bliver besøgt af rottebekæmperen to gange årligt, mens ejendomme i byzone kun får foretaget bekæmpelse, hvis man anmelder rotter til kommunen.

Drejer det sig om kloakrotter (se nedenfor), er grundejeren også forpligtet til at holde afløb og installationer i orden inden for ejendomsskellet.

Rotter er desværre endnu ret almindelige på landbrugs-ejendomme, hvor der jo er gode levedmuligheder for dem i stalde, på kornlofter og i andre lagerrum. De kan dog også udmærket klare sig på friland i markhegn, åbrinker og ikke mindst ved mergelgrave, når der til opfyld også bruges rester af foder og køkkenaffald.

I alle tilfælde, hvor man konstaterer rotter, skal man straks henvende sig til kommunekontoret (normalt Teknisk Forvaltning), og der vil så herfra blive sendt en sagkyndig ud for at se på forholdene og foretage den egentlige rottebekæmpelse. Ifølge bekendtgørelsen må bekæmpelse af rotter med kemiske midler kun foretages af autoriserede personer eller deres ansatte. Men ejer eller bruger bør naturligvis - om nødvendigt - ved oprydning og rottesikring hjælpe med til at klare problemet.

Rotter i beboelser

Drejer det sig om rotter i beboelser eller andre former for arbejds- eller opholdsrum, må sagen gribes an på en anden måde. Man skal aldrig bruge gift på sådanne steder, for resultatet er så godt som givet en ulidelig stank af døde rotter og i tilgift en vrimmel af maddiker og spyfluer.

Man skal i stedet finde frem til, hvor rotterne er kommet ind i huset og få rettet fejlen, der ofte skyldes en fejl i afløbssystemet, og så fange rotterne i fælder. Nøjes man bare med at slå rotterne ihjel, kan man roligt regne med, at det ikke vil vare længe, før der dukker nye op, og så kan man begynde helt forfra.

Rotter under gulvet

Rotterne kan trænge ind gennem ødelagte ventilationsriste eller defekte eller åbne kældervinduer. I langt de fleste tilfælde viser det sig dog, at problemet stammer fra fejl ved afløbene fra husets køkken, bad eller wc.

Nogle gange kan man ligefrem mærke kloaklugt på grund af fejlen, men mange gange er det kun rotternes rumsteren, som fortæller, at der er noget galt. Her vil rottebekæmperen i mange kommuner f.eks. ved hjælp af røgpatroner kunne hjælpe med at finde frem til, hvor fejlen er, så man undgår at brække gulvet op de forkerte steder; ellers må man have fat i en aut. kloakmester og eventuelt få afløbene eftersat med kloak-tv.

Hvis man har en forsikring, der dækker for skjulte rørskader, skal man, inden man går i gang med reparationen, kontakte sit forsikringselskab om sagen. Ellers kan man risikere, at det nægter at betale. Forsikringen dækker normalt kun selve afløbsreparationen, ikke eventuelle følgeskader, som f.eks. ødelagt isolering. Ved opgravning og reparation forsvinder rotterne i mange tilfælde ned i kloakken, hvor de kom fra, men er der nogen tilbage, må man tage dem i fælder. Hvis det viser sig, at miseren skyldes byggesjusk, bør man sikre sig, at dette kan dokumenteres ved en eventuel senere retssag over for det ansvarlige firma - hvis det da stadig findes. I princippet bliver erstatningskrav, hvad angår byggesjusk, aldrig forældede.

Rotter på loftet

Rotter kan være kommet op på loftet ved at klatre på læmure eller ved nedløbsrør. Det sker ret ofte, at de klatrer op ad espalierplanter, som er groet helt op til tagkanten - og det klares ved at skære planterne godt tilbage. I parcelhuse stammer rotter på loftet hyppigst fra kloakken, idet de er trængt derop gennem det udluftningsrør, som fra kloakken fører op over taget. Det kan skyldes ukorrekt montering, men mange gange kravler rotterne ud af selve rørmundingen på taget og derfra via tagrenden ind på loftet. Det sidste klares ved at sætte en ståltrådkugle fast i åbningen eller endnu simplere ved med ståltråd at binde en stump kyllingenet fast over hullet på udluftningsrøret. Også på loftet er det naturligvis fælder og ikke gift, man skal bruge.

Rotter i haven

Rotter uden for huset kan være strejfrotter, som holder til i udhus, brændestak eller kompost, og de lever tit højt på det foder, der er lagt ud til havens fugle. Det klares normalt nemt af kommunens giftudlægger, når man bare sørger for, at der ikke er andet end giften at æde for rotterne. Men også her stammer de tit fra kloakken. Det kan vise sig ved, at jorden - tilsyneladende uden grund - synker oven over kloakledningen og ved, at der hele tiden på de samme steder dukker huller op, uden at der ligger opskrabt jord omkring dem.

Her er reparation også det første, man skal have foretaget, og gerne inden rotterne finder ind i huset langs med rørene.

Fældefangst

Der findes flere forskellige slags fælder, men i de tilfælde, som er blevet omtalt her, vil den såkaldte smækfælde være den rimeligste og også den billigste løsning. Smækfælder anbringes bedst ved en væg, da rotterne altid vil løbe langs med væggene og ikke ude på gulvet. Til madding kan man f.eks. bruge en klat leverpostej, et stykke pølse eller brød, en rosin eller mandel, der er sat grundigt fast. Udløsermekanismen skal naturligvis indstilles så fint (f.eks. med en skruestrækker), at den udløses ved den mindste berøring.

Man står sig ofte ved at sætte rigeligt med fælder op og så væbne sig med tålmodighed. Fælderne skal nemlig ofte stå 5-6 dage eller mere på samme sted - man skal endelig ikke flytte rundt med dem - inden de mistroiske rotter tør give sig i lag med dem. Har der været "bid", skal man ikke vaske eller skolde fælden, inden man igen sætter den op; det gør den kun mindre tiltrækkende for rotterne.